

XALQ OG‘ZAKI IJODI ASOSIDA VATANPARVARLIKNI SHAKLLANTIRISH

Murodullayeva Malika Ozodbek qizi
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Boshlang‘ich
talim yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalq og‘zaki ijodining yosh avlodda vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, xalq dostonlari, maqollari, ertak va matallari orqali milliy qadriyatlar hamda vatanga muhabbat tuyg‘ularini singdirish masalalari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: xalq og‘zaki ijodi, doston, maqol, matal, ertak, milliy qadriyat.

Kirish

Bugungi globallashuv va axborot oqimi rivojlanib ketayotgan bir davrda yoshlarning ongini turli yot g‘oyalar, begona qadriyatlar ta'siridan himoya qilish, ularda milliy o‘zlikni anglash va Vatanga sadoqat tuyg‘usini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda xalq og‘zaki ijodi alohida o‘rin tutadi. Chunki u xalqning asrlar davomida shakllangan dunyoqarashini, orzu-intilishlari, axloqiy me'yorlari va ruhiy olamini o‘zida mujassam etgan bebaho ma'naviy merosdir. Aynan shu meros orqali yosh avlod qalbida Vatan tushunchasini nafaqat geografik hudud, balki muqaddas qadriyat sifatida singdiriladi.

Xalq og‘zaki ijodi vatanparvarlikni shakllantirishda ko‘p qirrali va chuqur ta'sirga ega bo‘lgan tarbiyaviy vpsitadir. Uning kuchi shundaki, u oddiy pand- nasihat shaklida emas, balki obrazlar, voqealar va badiiy tasvirlar orqali inson qalbida kirib boradi. Shu sababli ham u yosh avlod ongida mustahkam iz qoldiradi va ularning dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Avvalo, qahramonlik dostonlari vatanparvarlikni shakllantirishning eng ta'sirchan vositalaridan biri hisoblanadi. Bunday asarlar yurt himoyasi, xalq ozodligi va milliy g‘urur g‘oyalar asosiy o‘rinni egallaydi. Doston qahramonlari har doim o‘z manfaatidan ko‘ra el manfaatini ustun qo‘yadi, og‘ir sinovlardan o‘tadi va oxir- oqibat xalqining sha'ni va erkinligi uchun g‘alaba qozonadi. Bu jarayonda yoshlar qahramon obraziga taqlid qiladi, undagi jasorat, sabr-toqat va fidoyilik kabi fazilatlarni o‘zida shakllantirishga harakat qiladi. Ayniqsa, yurtni himoya qilish, ota-bobolar merosini asrash g‘oyalari yoshlarning qalbida chuqur o‘rnashadi. Maqollar va matallar esa vatanparvarlik g‘oyalarini eng qisqa, ammo ta'sirchan shaklda ifodalaydi. Ular xalqning ko‘p asrlik tajribasi asosida yaratilgan bo‘lib, har bir so‘zida chuqur ma'no

mujassam. Masalan, Vatan, el-yurt, birlik va sadoqat haqidagi maqollar yoshlarni ijtimoiy mas'uliyatga, jamiyat oldidagi burchini anglashga undaydi.

Bunday hikmatli soʻzlar bolalarning nutqida tez-tez qoʻllanilishi orqali ularning ongida singib boradi va asta-sekin hayotiy qarashlariga aylanadi. Natijada vatanparvarlik shunchaki tushuncha emas, balki ichki etiqod sifatida shakllanadi. Rivoyat va afsonalar orqali esa tarixiy xotira va milliy oʻzlikni anglash hissi rivojlanadi. Bu janrlar orqali ajdodlar jasorati, yurt uchun qilgan xizmatlari, tarixiy voqealar haqida malumot beriladi. Yoshlar bunday hikoyalarni tinglar ekan, oʻz xalqining oʻtmishiga nisbatan faxr va hurmat tuygʻusi shakllanadi.

Rivoyat va afsonalar orqali esa tarixiy xotira va milliy oʻzlikni anglash hissi rivojlanadi. Bu janrlar orqali ajdodlar jasorati, yurt uchun qilgan xizmatlari, tarixiy voqealar haqida ma'lumot beriladi. Yoshlar bunday hikoyalarni tinglar ekan, oʻz xalqining oʻtmishiga qiziqishi ortadi, ajdodlariga nisbatan faxr va hurmat tuygʻusi shakllanadi. Bundan tashqari, xalq ogʻzaki ijodi orqali berilayotgan tarbiya hissiy ta'sirga ega boʻlgani uchun u uzoq muddat saqlanadi. Masalan, bolalikda eshitiladigan ertak yoki maqol inson xotirasida umr boʻyi qoladi va turli vaziyatlarda yoʻl- yoʻriq vazifasini bajaradi. Shu jihatdan qaraganda, xalq ogʻzaki ijodi vatanparvarlikni shakllantirishda nafaqat boshlangʻich bosqich, balki uzluksiz tarbiya manbai hisoblanadi.

Ta'lim jarayonida bu boy merosdan tizimli foydalanish ayniqsa muhimdir. Oʻqituvchilar darslarda faqat nazariy ma'lumot berish bilan cheklanmasdan, xalq ogʻzaki ijodi namunalarini tahlil qilish, sahnalashtirish va ijodiy topshiriqlar berish orqali oʻquvchilarning mavzuga boʻlgan qiziqishini oshirishi mumkin. Shuningdek, oilaning oʻrni ham beqiyosdir. Ota-onalar tomonidan ertak aytib berish, maqollar bilan nasihat qilish, milliy qadryatlarni kundalik hayotda koʻrsatish orqali bolalarda vatanparvarlik tuygʻusi yanada mustahkamlanadi. Bu esa maktab va oilaning hamkorligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, xalq ogʻzaki ijodi - bu oʻtmish merosi boʻlish bilan birga, kelajakni tarbiyalovchi kuchli vositadir. U orqali shakllangan vatanparvarlik tuygʻusi esa jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri boʻlib xizmat qiladi. Shunday ekan, bu bebaho merosni asrab-avaylash, chuqur oʻrganish va yosh avlodni tarbiyasida samarali qoʻllash har birimizning muhim vazifasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Oʻzbek xalq ertaklari. – Toshkent: Oʻzbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2005.
2. Oʻzbek xalq maqollari. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2006.
3. Oʻzbek xalq ogʻzaki ijodi (majmua). – Toshkent: Oʻqituvchi, 2010.
4. Rasulov R. Folklor va adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: Fan, 2012.
5. Toʻxtaboyev H. Bolalar adabiyoti va tarbiya masalalari. – Toshkent: Yoshlar nashriyoti, 2014.
6. Qodirov P. Xalq ogʻzaki ijodi va milliy tafakkur. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016